

Om te pogen hierop een antwoord te vinden, werden -ofschoon rijkelijk laat, 't was al januari- de nestkasten van het ZHL onderzocht. Daar dit uiteraard na zonsondergang dient te geschieden, werden we meteen al voor het probleem geplaatst, hoe ze te vinden. De eerste twee avonden werden dan ook een volslagen mislukking. Van de 30 kasten die we ons ten doel hadden gesteld, werden er slechts een tiental gevonden.

Daarna gingen we de bomen met kasten bij daglicht merken met een gele label, welke 's avonds na de controle der kasten weer werd verwijderd. De 4 daaropvolgende avonden werden (1 x per week) alle 30 kasten onderzocht met de volgende resultaten:

Van de 30 kasten werden er op de 4 avonden resp. 18, 19, 19, en 16 bezet aangetroffen. Alle met één kool- of pimpelmees, met uitzondering van 1 kast welke een nest bosmuizen bevatte, in aantal resp. 6, 0, 5 en 3 stuks.

Dat de muizen er beslist niet op gesteld waren in hun rust gestoord te worden, lieten ze duidelijk merken, door zich met ware doodsverschrik langs de kamperfoelie welke de boom rijkelijk omstrengelde omlaag te laten glijden.

10 kasten werden steeds door koolmezen bezet,
5 steeds door pimpelmezen,
9 afwisselend door kool- en pimpelmezen,
3 kasten tenslotte steeds zonder mezen.

Vanzelfsprekend werd dit onderzoek tijdig genoeg afgebroken om de mezen de gelegenheid te geven zich voor te bereiden op het komend voorjaar.

Toch heeft dit lang nog niet volledige antwoord al weer nieuwe vragen opgeroepen:

- a. wat is de reden dat sommige kasten geen enkele maal werden gebruikt.
- b. is er voorkeur voor een bepaald type kast.
- c. is een mees geneigd steeds dezelfde kast te gebruiken.
- d. is er een voorkeur voor het biotoop waarin de kast geplaatst is.

Vragen genoeg dus om medio september de draad weer op te nemen.

p.s. In de al eerder genoemde kamperfoelie werd op een van de avonden onze aandacht getrokken door een hevig geritsel. Tot onze verbazing zagen we in het schijnsel van onze zaklantaarn een buizerd, die verwoede pogingen deed uit de kamperfoelie los te komen. Met de nodige voorzichtigheid lukte het de vogel uit de wildernis te bevrijden.

D. Hoek
W. v. Duyn
D. Passchier

De zwarte zeeëend.

De meest algemene zeevogel in alle delen van het jaar is ongetwijfeld de zwarte zeeëend. Ook als stookolieslachtoffer is hij bij de meeste strandwandelaars wel bekend. Het aantal slachtoffers voor onze kust zal per jaar toch zeker enkele duizenden bedragen. Dat de soort hierdoor nog geenszins uitgestorven is, wordt duidelijk uit de waarnemingen uit alle maanden van het jaar. Toch hoort men wel beweren dat de aantallen enorm zijn teruggelopen vergeleken met 20 jaar geleden. Bij Helsinki aan de Finse golf merkt men daar nog wei-

nig van, want, nog jaarlijks telt men daar op de voor jaarstrek 1½ tot 2 miljoen zwarte zeeëenden, ondanks de enorme verliezen die deze soort in de winter op Noord- en Oostzee lijdt. Uit Finland wordt wel gemeld dat de ijseend die daar vroeger in groot aantal doortrok, nu slechts in klein aantal gezien wordt.

De zwarte zeeëend is eigenlijk alleen in de winter een echte zeeëend. De soort heeft zijn broedgebied n.l. in een zone die begrensd wordt door de toendra's in het noorden en de wouden in het zuiden. In het voorjaar is de zwarte zeeëend dan te vinden langs de oevers van meren in deze zone. Slechts een klein deel broedt aan zout water zoals langs de fjorden in Noorwegen, de Hebriden in Ierland. Het blijft wonderlijk dat een vogel die de hele winter op en boven zout water heeft doorgebracht, zomaar kan omschakelen op een zoetwatermilieu. De stofwisseling kan zich blijkbaar bijzonder gemakkelijk aanpassen aan de toch wel sterk verschillende voeding.

Lang wordt er trouwens niet in het broedgebied verpoosd. Vooral de mannetjes zoeken weer snel de zee op om daar te gaan ruien. Al in juli komt er een duidelijke ruitrek op gang. Belangrijke ruigebieden liggen in de Noordzee voor de Nederlandse, Duitse en Deense Waddeneilanden. Zo worden op Terschelling wel 5 000 - 13 000 en soms tot 30 000 vogels per dag geteld!! Veel verder dan Terschelling schijnt deze, ruitrek niet te gaan. Pas in augustus komt de eigenlijke trek op gang, waarbij grote troepen doorvliegen tot Spanje en zelfs tot de kusten Van Marokko.

Waarnemend vanaf het strand krijgt men slechts een vage indruk van het verloop van de trek. De vogels vliegen en zwemmen doorgaans een eind uit de kust. Het meest opvallend is wel de vliegrichting. Zo nam ik vorige herfst 21 x waar dat een groepje noordwaarts vloog tegen slechts 6 x zuidwaarts. Dit voorjaar, waarin tot de maand mei bijzonder weinig zeetrek te observeren was, gaf 4 x een groepje zeeëenden te zien, alle in zuidelijke richting vliëgend. De waterwildtellingen langs de Atlantische kust hebben echter aangetoond dat er in de herfst wel degelijk een flinke zuidwaartse en in het voorjaar een noordwaartse trek moet zijn. Waarschijnlijk trekken de meeste eenden 's nachts of in de schemering en zwerven overdag over kleinere afstanden. Ook wordt het beeld nog vertroebeld door vrij grote aantallen die niet terugtrekken naar het broedgebied, maar langs de kust, vooral langs de Waddeneilanden, blijven overzomereren. Ook deze vogels vliegen waarschijnlijk nog wel eens noord- en zuidwaarts over kleinere afstanden.

In de winter is de zwarte zeeëend een uitgesproken zeevogel. Alleen bij zware stormen worden wel eens kleine groepjes op meren in het binnenland gezien. Ook vogels met olie zoeken soms de rustiger binnenwateren op. In Kampen kent men de zwarte zeeëend alleen van stormen en wordt dan ook stormknobbe genoemd naar de knobbel op de snavel. Toch is er een zwakke trek van de Oostzee over land naar de Middellandse zee. Zo werd de soort op het Bodenmeer 117 maal waargenomen en in Zwitserland 207 maal.

Zoals bij zoveel noordelijke soorten verschuift ook het broedgebied van de zwarte zeeëend. Dit is vooral in Schotland en Ierland het geval waar het broedareaal steeds omvangrijker wordt en het aantal broedparen zich voortdurend uitbreidt, en dat ondanks alle stookolie-ellende.

Gelukkig kunnen eenden door het grote aantal jongen wat ze voortbrengen heel wat hebben. De wilde eend en de smient kunnen zich ook nog goed handhaven ondanks de hoge tol die de jacht in Zuid-europa van hen eist. Hopelijk worden we van het olieprobleem verlost voor de zwarte zeeëenden het loodje hebben gelegd.